

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

ЛАЗОС Гелена Петрівна,

кандидат психологічних наук,

декан факультету психології Університету «Зігмунд Фройд Україна»

На дисертацію

Збродько Тетяни Іванівни

на тему:

**«Особливості переживання психологічної безпеки клієнтом в процесі
психологічного консультування»**

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю **053 – Психологія,**

галузь знань **05 – Соціальні та поведінкові науки.**

Обрана тема дисертаційного дослідження Тетяни Іванівни Збродько є надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів, зокрема, тих, що пов'язані з військовою агресією в Україні. Базова потреба людини в безпеці набуває особливого значення у сфері психологічного консультування та психотерапії, де клієнти, особливо з травматичним досвідом, стають вразливими до можливих негативних наслідків консультативних та терапевтичних втручань. Зв'язок роботи із сучасними науковими проблемами простежується в її інтеграції в контексті національного запиту на якісну, безпечну психологічну допомогу, особливо в воєнні часи.

У той час як традиційно акценти досліджень зосереджувалися на результативності психотерапії, феномен психологічної безпеки клієнта залишається малодослідженим — як на теоретичному, так і на прикладному рівнях. Праця Т.І. Збродько заповнює цю наукову лакуну, порушуючи низку важливих етичних, методологічних та міжособистісних питань. Особливої цінності їй надає поєднання фундаментального аналізу концепцій безпеки з емпіричним дослідженням реального клієнтського досвіду у процесі консультування.

У дисертації Тетяни Збродько вперше в українській психології проведено ґрунтовне емпіричне дослідження переживання психологічної безпеки саме в контексті консультування; виокремлено когнітивний,

емоційний і тілесно-відчуттєвий аспекти цього феномену, визначено соціально-демографічні групи з підвищеним ризиком недовіри, а також доведено, що негативний терапевтичний досвід посилює тривожність і ускладнює формування довіри. Поглиблено розуміння діадної взаємодії «клієнт – консультант/ психотерапевт» як системи, де превенція небажаних ефектів залежить від гнучкого поєднання фахової компетентності, етичних норм і врахування вразливостей клієнта. Методологічну базу дисертації сформовано коректно: застосовано змішаний підхід, ретельно описано процедури збору та обробки даних, вибірку сформовано належним чином, а висновки послідовно узгоджені зі сформульованими завданнями.

Практична цінність дисертації Тетяни Збродько полягає у зміні фокусу психологічної роботи: замість зовнішнього оцінювання стану клієнта в центр уваги поставлено його переживання безпеки як самостійний діагностичний індикатор. Результати дослідження створюють підґрунтя для впровадження диференційованих маршрутів психологічного супроводу з урахуванням попереднього досвіду, рівня ситуативної тривожності під час надання психологічної допомоги та індивідуальних ризиків. Це відкриває можливість для побудови ризик-орієнтованих систем оцінювання в практиці психологічних сервісів, які не зводяться до формальних стандартів, а враховують реальні бар'єри допомоги. Такий підхід змінює саму культуру надання психологічної допомоги: від реактивної до проактивної і чутливої до контексту, з акцентом на попередження негативних наслідків, а не лише корекцію вже наявних проблем.

Наукова обґрунтованість результатів ґрунтується на комплексному поєднанні кількісних і якісних підходів і методів дослідження, що унеможливорює випадковий або упереджений характер висновків. Авторка використовує низку валідованих психодіагностичних інструментів і доповнює їх аналізом якісних даних, що забезпечує ширший ракурс розуміння динаміки феномену безпеки в консультативному процесі. Внутрішня узгодженість отриманих результатів підтверджується стабільністю статистичних

коефіцієнтів і збігом якісних та кількісних спостережень, а зовнішня валідність – узгодженням висновків із наявними дослідженнями в галузі психології травми, психотерапії та соціальної психології.

Здобувачка продемонструвала вміння чітко формулювати завдання і послідовно реалізовувати їх у структурі дослідження. Результати роботи узгоджуються з початковими цілями, а методи збору, аналізу та інтерпретації даних засвідчують належну методологічну грамотність. Така ретельність у проєктуванні та здійсненні наукового пошуку свідчить про високий рівень оволодіння здобувачкою сучасним інструментарієм психологічного дослідження.

Дисертація побудована послідовно та логічно: у першому розділі викладено концептуальний базис і виокремлено центральні положення щодо феномену психологічної безпеки; у другому — описано методи й процедури дослідження, обґрунтовано вибір інструментів і проаналізовано методологічні засади; у третьому — представлено узагальнені емпіричні результати й практичні висновки, що завершують логіку наукового пошуку. Така структура створює цілісне уявлення про досліджувану проблему, а кожен розділ органічно доповнює попередній, забезпечуючи послідовний перехід від теоретичних засад до прикладних висновків.

Результати дослідження дістали належного наукового оприлюднення через низку фахових публікацій та виступів на професійних форумах і конференціях, у тому числі міжнародного рівня. Це свідчить про відкритість автора до дискусії та вагоме визнання з боку наукової спільноти. Особливої уваги заслуговує те, що дисертантка активно включена в актуальний науковий діалог — теми її конференційних виступів стосуються не лише безпеки в психотерапії, а й суміжних питань етики, фахової підготовки психологів та психотерапевтів, онлайн-консультування, культури взаємодії. Це вказує на широке концептуальне бачення проблематики, а не вузький прикладний інтерес.

За матеріалами дисертації можна зробити висновок про належну академічну доброчесність: авторка коректно посилається на попередні дослідження, не дублює чужих текстів і вільно орієнтується у фаховому науковому полі. Усі запозичені ідеї та результати мають чіткі посилання, а методичні матеріали та опитувальники подано з відповідними авторськими або адаптаційними реквізитами. Перевірка роботи не виявляє ознак плагіату, що свідчить про самостійність і оригінальність наукового внеску здобувача.

Попри загальну завершеність дослідження, низка аспектів потребує додаткового уточнення. Спостереження щодо професійних спільнот як носіїв ризиків залишається надто загальним, без аналізу конкретних механізмів комунікації та ієрархічних впливів, які можуть становити небезпеку для клієнта. Не простежується динаміка трансформації уявлень клієнтів про безпеку впродовж тривалої терапії, а ідея клієнтського опору не розглядається як чинник, що може блокувати довіру та підживлювати відчуття небезпеки. Важливим лишається і детальніше розмежування між неефективною та реально травмівною допомогою, адже це питання має безпосереднє значення для практики. Мало приділено уваги таким безпосереднім актуальним показникам безпеки психотерапевтичного процесу як, безпека учасників процесу під час тривоги, політичні переконання як психотерапевта, так і клієнта, особливості в трансформації взаємостосунків між клієнтом і психотерапевтом через воєнну ситуацію в країні. Онлайн-формат консультування згадується коротко, без ґрунтовного аналізу його впливу на переживання безпеки. Не розгорнуто й потенційно корисна ідея небезпеки як конструктивного сигналу, що здатен вказувати на порушені межі або внутрішні конфлікти. Не аналізується професійне вигорання терапевта та втому від співчуття як імовірний фактор зниження безпеки для отримувача психологічних послуг. Також «культура професійної спільноти» не отримує концептуального обґрунтування. Окремо залишається поза увагою проблема залежності від психотерапії, яка може ставати бар'єром для клієнтської автономії. Інший важливий аспект — соціальні перешкоди для реалізації змін

у сфері психологічної допомоги, як-от бюрократія чи ринкові обмеження, а також нововведення, пов'язані із прийнятим Законом України про організацію системи психічного здоров'я, через що впровадження нових підходів може набувати нових орієнтирів. Усі ці моменти не зменшують загальної цінності дисертації, проте засвідчують потенціал для подальшого поглиблення наукових пошуків та розширення практичних рекомендацій.

Загалом дисертація Тетяни Іванівни Збродько є цілісним, самостійним дослідженням із достатнім рівнем теоретичного й методологічного опрацювання. Отримані результати відображають глибоке розуміння проблеми переживання клієнтами психологічної безпеки, а запропоновані рекомендації мають безперечну практичну цінність. Дисертація відповідає основним вимогам до кваліфікаційних праць на здобуття наукового ступеня доктора філософії, що визначені Порядком присудження наукових ступенів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (у редакції постанови № 44 від 12.01.2022 р.), а також вимогам до оформлення дисертацій, установленим наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р.. На підставі викладеного вважаю, що Збродько Тетяна Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 – Психологія.

ЛАЗОС Гелена Петрівна,

кандидат психологічних наук,

декан факультету психології

Університету «Зігмунд Фройд Україна»

